

nowych szkół odwołać się do szczytnych osiągnięć z przeszłości, której symbolem zawsze pozostawały nie kominy wzmiankowanego kombinatu, ale piękny kompleks pałacowo-parkowy, związany z księżną Izabellą Czartoryską, ową panią na Puławach, której imię nosi okazały hotel w centrum miasta. W tym wypadku odwoływanie się do tradycji jest całkiem uzasadnione, inaczej niż w licznych naciąganych sytuacjach. Tytuł pracy prof. Chołaja nawiązuje zarówno do tradycji kulturalnych i naukowych miasta, jak również do nauki i szkolnictwa Lubelszczyzny. Faktem bowiem pozostaje, że Puławy miały już swą szkołę wyższą, a było to przed wybuchem powstania styczniowego, co dobrze świadczy o kultywowaniu oświeceniowych tradycji po przymusowym opuszczeniu rezydencji przez jej znakomitych właścicieli, kiedy przebywający na emigracji w Paryżu książę Adam Jerzy był nazywany niekoronowanym królem Polski. Wykład został też osadzony w tle ogólnokrajowym, zwłaszcza realiów politycznych, społecznych i gospodarczych zaboru rosyjskiego.

Napisana kompetentnie, komunikatywnym językiem i opatrzona w obszerną bibliografię (dobrze świadczy ona o zainteresowaniach tematem w drugiej połowie ubiegłego i w obecnym stuleciu) składa się z przedmowy, wstępu, ośmiu rozdziałów, zakończenia, *addendum* i wspomnianej bibliografii. Treść dobrze prezentują tytuły rozdziałów: *Bogactwo dziedzictwa historycznego Puław, Nowy sens tradycji w dzisiejszym świecie, Szkolnictwo wyższe na Lubelszczyźnie przed Puławami, Rozwój rolnic-*

stwa w Królestwie Kongresowym na tle przeobrażeń cywilizacyjnych w drugiej połowie XIX w., Puławskie szkoły wyższe w XIX wieku, Kwestia przynależności puławskiego Instytutu Gospodarstwa Wiejskiego i Leśnictwa (1869-1914) do polskiego dziedzictwa historycznego, Co Puławy przekazały Polsce odrodzonej w 1918 roku?, Puławska Szkoła Wyższa jako kontynuator tradycji akademickich Puław.

Rozdział ostatni wykracza już poza tematykę książki, ale przecież powstała ona – i została opublikowana – właśnie dzięki powstaniu dnia 9 października 1997 r. nowej wyższej szkoły zawodowej. Można ją traktować jako dziecko lubelskiego ośrodka naukowego, przede wszystkim Wydziału Politologii UMCS, co sprawiło, że jej program jest od początku realizowany w sposób dojrzały, ze znajomością rzeczy, przy respektowaniu obyczajów akademickich. Na dwóch kierunkach (*zarządzanie i marketing oraz politologia*) studiuje 1100 osób, plany przewidują ich ok. 3 tysięcy na czterech kierunkach, a więc bez widocznych w wielu podobnych sytuacjach gigantomachii i woluntaryzmu. Uczelnia programowo wiąże kontynuowanie studiów na poziomie magisterskim w ramach macierzystego uniwersytetu. Sama zaś organizuje konferencje naukowe i prowadzi badania, których efektem jest własne czasopismo – „Zeszyty Naukowe Puławskiej Szkoły Wyższej”, którego zeszyt 1, opublikowany w maju 2000 r., stanowi udaną wizytówkę nauk społecznych, przede wszystkim historii i politologii.

Marceli Kosman

Ks. Jan Doppke, Katechizacja w Polsce 1945 - 1990, Wydawnictwo Bernardinum, Pelplin 1998, ss. 248

W 1998 roku nakładem Wydawnictwa Bernardinum ukazała się książka pt.: *Katechizacja w Polsce 1945-1990*. Jej autor, ks. Jan Doppke, jest wykładowcą Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie. Podjął on w swoim dziele próbę ukazania, w kontekście trudnych powojennych dziejów Polski, historii nauczania katechetycznego. Jest to zamierzenie

bardzo ciekawe, albowiem dotyczy jednego z najtrudniejszych i najmroczniejszych okresów w historii Polski. Jak napisał w przedmowie Jan Bernard Szlaga, biskup pelpliński, „to był czas wyjątkowo trudnych zmagania z wielorakimi zagrożeniami dzieła wychowania młodego pokolenia w duchu chrześcijańskim (...), z jednej strony silny i agresywny zarazem opór stawały władze

reżimu komunistycznego, z drugiej zaś strony tak często daleka, od choćby podstawowego poziomu, była świadomość religijna ludzi przynajmniej się do wspólnoty z Kościołem" (s. 9).

Ks. J. Doppke pisząc o motywach zajęcia się tym tematem, stwierdził, iż chciał swoją pracą pomóc w odkryciu „białych plam” w najnowszej historii Kościoła Katolickiego w Polsce (np.: dywersyjna działalność księży-patriotów, problem PAX-u, osoba Bolesława Piaseckiego), a także uzupełnieniu literatury, która zajmuje się problematyką katechizacji.

Bazą źródłową dla Autora były w przeważającej mierze materiały archiwalne, przeważnie jeszcze przez nikogo nie wykorzystane i „rozrzucone” w dziesiątkach różnych teczek (ks. J. Doppke w bibliografii podaje, na poparcie swojej tezy, wiele zbiorów bez sygnatur). Podstawowymi archiwaliami były te zgromadzone w: Archiwum Kurii Metropolitalnej w Warszawie i w Archiwum Sekretariatu Episkopatu Polski. Ponadto Autor posiłkował się materiałami archiwów diecezjalnych, archidiecezjalnych i kurialnych, Instytutu Katolickiego w Gietrzwałdzie, Międzyzakonnego Wyższego Instytutu Katechetycznego w Krakowie i zbiorami prywatnymi. Autor rozprawy wykorzystał także wszelkie akta normatywne (ustawy, zarządzenia, instrukcje, okólniki), wydawane przez władze państwowe. Literatura przedmiotu jest bardzo obszerna, niemniej jednak nie jest ona kompletna. Zarzut ten nie dotyczy pozycji szczegółowych, ale tych natury ogólnej. Ks. J. Doppke nie korzystał bowiem z najnowszej literatury historycznej, bazuje na pracach-syntezach (nieliczonych zresztą), dotyczących najnowszych dziejów Polski, z lat osiemdziesiątych (np.: posiłkuje się pracą A. Czubińskiego, *Najnowsze dzieje Polski* z 1987 roku, podczas, gdy autor ten zdołał już napisać nowsze, uzupełnione wersje tej książki). Zarzut ten stawia pod znakiem zapytania odwieczny w naukach historycznych problem rzetelności, prawdy i obiektywizmu.

Rozprawa składa się z czterech rozdziałów. Pierwszy dotyczy ogólnej sytuacji Kościoła Katolickiego w Polsce po II wojnie światowej.

Uległa ona bowiem zmianie w stosunku do okresu np. przedwojennego, a nowa sytuacja społeczno-polityczna, diametralnie odmienny charakter państwa wymusiły zmianę pozycji Kościoła, a także możliwości (ograniczone w stosunku do okresu 1918-1939) nauczania katechetycznego.

W rozdziale drugim autor omawia podstawy prawne i faktyczny stan nauczania katechetycznego w latach 1945-1990. Cezurami czasowymi w tym rozdziale są przemienne momenty nauczania religii w szkole i w parafii. Katechizacja w szkole miała miejsce w latach 1945-1949 i 1956-1961, przy parafii zaś w okresach 1950-1956 i 1961-1990.

Rozdział trzeci przedstawia działalność Komisji Katechetycznej Episkopatu Polski, najwyższej instancji regulującej problemy katechizacji w Polsce. Autor analizuje działalność samej Komisji, jak i jej Podkomisji Programowej i Podkomisji Katechizmowej.

Ostatni rozdział, czwarty, charakteryzuje różnorodne środowiska formacyjne kadry katechetycznej w Polsce. Są nimi: Katolicki Uniwersytet Lubelski, Akademia Teologii Katolickiej, seminaria duchowne, instytuty katechetyczne i kursy organizowane przez poszczególne diecezje. Wymienione formy kształcenia autor poddał rozważaniom.

W zakończeniu Autor sam przyznaje, iż przedstawiona przez niego rozprawa nie wyczerpuje złożonej problematyki katechizacji w Polsce, przeciwnie wręcz, postuluje podjęcie dalszych badań nad tym zagadnieniem (np.: organizacją katechezy na szczeblu diecezjalnym i parafialnym). Ponadto odczuwalny jest nadal brak pracy, ukazującej naukę religii w kontekście współczesnego ruchu katechetycznego w Europie. Mimo to jednak praca ks. J. Doppke na temat katechizacji w Polsce po II wojnie światowej jest pozycją cenną, chociażby dla zrozumienia współczesnego obrazu polskiej katechezy.

Edyta Głowacka